

Інтерактивні методи навчання в початкових класах

З досвіду роботи вчителя початкових класів

Демчишиної Алли Іванівни

Актуальність : Розум дитини – не посудина, яку слід заповнити, а смолоскип, який треба запалити. (Плутарх)

Одним з методичних інновацій є інтерактивні методи навчання. Слово "інтерактив" прийшло до нас із англійської мови "interact". "Inter" – це "взаємний", "act" – діяти. Інтерактивне навчання – діалогове навчання, в ході якого здійснюється взаємодія вчителя і учня.

Мета інтерактивного навчання – створювання комфортних умов навчання, при яких учень відчуває свою успішність, свою інтелектуальну досконалість, що робить продуктивним сам освітній процес.

Саме таке інтерактивне навчання є основою моєї роботи, вчителя початкових класів Демчишиної Алли Іванівни. Його суть полягає у тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це базується на співпраці, взаємонавчанні: вчитель – учень, учень – учень. При цьому вчитель і учень – рівноправні, рівнозначні суб'єкти навчання. Існує також взаємодія, що виключає домінування одного учасника навчального процесу над іншим, однієї думки над іншою. Під час такого спілкування учні вчаться бути демократичними, спілкуватися з іншими людьми, критично мислити, приймати обґрунтовані рішення. Застосування даного виду інтерактивного навчання здійснюється шляхом використання фронтальних та кооперативних форм організації навчальної діяльності учнів, інтерактивних ігор та методів, що сприяють навчанню вміння дискутувати.

Найбільш уживані:

- _ при фронтальній формі роботи такі технології: мікрофон, "мозковий штурм", ажурна пилка, "незакінчене речення";
- _ при кооперативній формі: робота в парах "Облич до обличчя", "Один – удвох – усі разом", робота в малих групах, акваріум;
- _ інтерактивні ігри: "Рольова гра", "Драматизація", "Спрощене судове слухання";

– технології навчання у дискусії: метод "Прес", "Обери позицію".

На практиці я використовую інтерактивні форми в цілому, або ж взявши елементи, які більш доцільні до її класу. Саме інтерактивні методи дають мені змогу створювати навчальне середовище, в якому теорія і практика засвоюються одночасно, а це надає змогу учням формувати характер, розвивати світогляд, логічне мислення, зв'язне мовлення; формувати критичне мислення; виявляти і реалізувати індивідуальні можливості. При цьому навчально-виховний процес організовується так, що учні шукають зв'язок між новими та вже отриманими знаннями; приймають альтернативні рішення, мають змогу зробити "відкриття", формують свої власні ідеї та думки за допомогою різноманітних засобів; навчаються співробітництву. Дещо змінивши слова видатного китайського філософа Конфуція, можна сформулювати кредо інноваційного навчання: «Те, що я чую, я забуваю. Те, що я чую й бачу, я трохи пам'ятаю. Те, що я чую, бачу й обговорюю, я починаю розуміти. Коли я чую, бачу, обговорюю й роблю, я набуваю знань і навичок». Саме таких принципів і дотримуюся я. Використання інноваційних технологій – це спосіб створення в класі атмосфери, котра найліпшим чином сприяє співпраці, порозумінню та доброзичливості.

Сьогодні в світі відчутний пріоритет загальнолюдських цінностей. Згідно з особистісно-діяльнісним підходом до організації навчального процесу в центрі його знаходиться учень. Я, як вчитель початкових класів, вважає, що формування особистості дитини і її становлення відбувається у процесі навчання, коли дотримуватись певних умов:

- створення позитивного настрою для навчання;
- відчуття рівного серед рівних;
- забезпечення позитивної атмосфери в колективі для досягнення спільних цілей;
- усвідомлення особистістю цінності колективно зроблених розумових висновків;
- можливість вільно висловити свою думку і вислухати свого товариша;
- вчитель не є засобом «похвали і покарання», а другом, радником, старшим товаришем.

Усім цим умовам відповідають інтерактивні технології, які відносяться до інноваційних, використовую я на своїх уроках. Щоб активізувати пізнавальну діяльність учнів слід переходити від «передавання знань» до «навчання

жити». Сьогоднішнім учням, потрібні інші навички: думати, розуміти сутність речей. Осмислювати, вміти шукати потрібну інформацію. Дитина має напружено розумово працювати. Саме цьому сприяють інноваційні технології. Використання їх – це спосіб створення в класі атмосфери, котра найліпшим чином сприяє співпраці, порозумінню та доброзичливості. Інтерактивні форми роботи допомагають мені приділити увагу кожному учню. Працюючи в групах чи парах, школярі самостійно розв'язують доступні для них завдання, стають дослідниками, разом переборюють труднощі на шляху до мети. Крім того, інтерактивні форми навчання розвивають комунікативні вміння та навички, допомагають встановленню емоційних контактів між учнями. Школярі вчаться критично мислити, дискутувати, самостійно приймати рішення. У практиці своєї роботи, я віддаю перевагу технологіям ситуативного моделювання (побудова навчального процесу за допомогою залучення учнів до гри), технологіям колективного навчання (методи «Мікрофон», «Мозковий штурм», «Метод Прес», «Карусель», «Навчаючи - учусь», «Два , чотири – всі разом» тощо) та кооперативного навчання (робота в парах, групах). Проводячи уроки такого типу, зацікавлюю школярів предметом, формую активну життєву позицію, розвиваю творчі здібності. Разом з тим удосконалюю мовленнєві і розумові навички, створюю ситуацію успіху, де кожен учень відчувається невимушено, а це, в свою чергу, сприяє самовдосконаленню кожного учня як особистості. А вчитель тут виступає в ролі друга, товариша.

Організація такої моєї роботи передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, висловлювання своєї точки зору стосовно тієї чи іншої проблеми, вміння доказово міркувати, приймати спільне вирішення питання на основі аналізу та відповідної ситуації.

Крім того, технології ситуативного моделювання дозволяють проводити і нестандартні уроки.

Це такі уроки:

Урок-дискусія. Урок-дослідження. Урок-подорож. Урок-звіт. Урок-казка.
Урок-змагання. Інтегровані уроки.

Інтерактивні методи надають змогу учням:

- * аналізувати навчальну інформацію, творчо підходити до засвоєння навчального матеріалу й тому зробити засвоєння знань більш доступним;
- * навчитись формувати власну думку, правильно її виражати, доводити свою точку зору, аргументовано дискутувати;
- * навчитись слухати інших, поважати альтернативну думку;
- * моделювати різні соціальні ситуації, збагачувати власний соціальний досвід через включення в різні життєві ситуації й переживати їх;
- * вчитися будувати конструктивні відносини в групі, визначати своє місце в ній, уникати конфліктів, розв'язувати їх, шукати компроміси, прагнути до діалогу;
- * знаходити спільне вирішення проблеми;
- * розвивати навички проектної діяльності, самостійної роботи.

«Навчаючи – учись». Цей метод використовується при узагальненні та повторенні вивченого. Він дає можливість дітям взяти участь у передачі своїх знань однокласникам. Використання цього методу дає загальну картину понять і факторів, що їх необхідно вивчити на уроці, а також викликає певні запитання та підвищує інтерес до навчання.

«К а р у с е л ь». Цей варіант навчання найбільш ефективний для одночасного включення всіх учасників у активну роботу з різними партнерами для обговорення дискусійних питань. Цю технологію я застосовую для інтенсивної перевірки обсягу й глибини набутих знань.

Тема: «Закріплення знань таблиці множення числа 9». Діти стають у два кола. Внутрішнє коло нерухоме: учні високого та достатнього рівня. Зовнішнє коло рухоме. Учні рухомого кола відповідають на запитання учня навпроти і переходять до наступного. В кінці «Каруселі» обговорюють питання: в кого були помилки, кому слід ще вчити таблицю множення числа 9.

«З а й м и   п о з и ц і ю». Цей метод я використовую на початку роботи з дискусійними питаннями та проблемами. На мою думку, його доцільно також використати на початку уроку для демонстрації розмаїття поглядів на проблему, що вивчається. А також використовувати після опанування дітьми певної інформації й усвідомлення ними можливості протилежних позицій щодо її розв'язання.

Тема «Утворення трицифрових чисел із сотень, десятків і одиниць. Читання трицифрових чисел».

Розв'язання задачі. Незакінчена умова і розв'язання задачі є у підручнику. Я умову задачі закінчую своїм варіантом. Діти «займають» позицію щодо згоди чи незгоди, висловлюючи і доказуючи свою думку.

«Мікрофон». Ця технологія є різновидом загальногрупового обговорення. Вона надає можливість кожному сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на питання або висловлюючи свою думку чи позицію. Такий вид роботи доцільно використовувати на початку уроку, коли повторюється чи закріплюється раніше вивчений матеріал.

Тема «Таблиці додавання й віднімання числа 5». Діти «ланцюжком» озвучують результати таблиць додавання та віднімання числа 5.

«Робота в парах». Парна робота полягає в допомозі сильного учня слабшим, у взаємодопомозі. Склад пар визначає також вчитель, враховуючи симпатії або можливості учнів. Пари можуть мати постійний і змінний склад. Головне для парної організації навчальної діяльності – взаємонавчання і взаємоконтроль.

Метод «Незакінчені речення». Цей прийом я часто поєдную з «Мікрофоном», що дає можливість ґрунтовніше працювати над умінням висловлення власних ідей, порівнювати їх з іншими. Робота за такою методикою дає змогу учням вільніше висловлюватися щодо запропонованих тем, відпрацьовувати вміння говорити коротко, але по суті й переконливо.

Українська мова. Тема «Узагальнення знань про іменник».

Я: - Іменник змінюється...

- Щоб визначити число іменників, треба ...

- За родами іменники не ...

- При відмінюванні іменників пам'ятай про ... і т. д.

«Мозковий штурм». Це – ефективний метод колективного обговорення, пошук рішень, що спонукає дітей виявляти свою уяву та творчість, який досягається шляхом вільного вираження думок всіх учнів і допомагає знаходити кілька рішень із конкретної теми. Оголошується проблема, яку

треба розв'язати. Всі учні беруть участь у її обговоренні шляхом колективного обдумування – «мозкового штурму».

Тема. О. Буцень «Чи є зима?»

Вчитель: - Діти, за допомогою «Мозкового штурму» давайте з'ясуємо, звідки до людини приходять знання. (Учні дають відповіді, вчитель на дошці записує відповіді у променеву таблицю – «сонечко»:

Знання – природа, дорослі, телебачення, вчитель, школа, бібліотека.)

«Робота в групах» : я : - Зараз ваше завдання в групах: обговорити і записати на аркушах «ЗА і ПРОТИ», що гарного і що поганого приносить нам зима.

Наприклад: **ЗА:**

ПРОТИ:

Катання на санчатах

Мороз

Подарунки

Хуртовини

Новий рік

Ожеледиця

Гра в сніжки

Похмура погода

«Робота в парах» Учні за кожною партою отримують картку, на якій потрібно з'єднати прізвище автора з назвою казки, яка йому належить:

О. Буцень

«Зайчаткова казочка»

Ю. Ярмиш

« Як Лиска голосок собі кувала»

Л. Костенко

« Безконечні казочки»

В. Камінчук	« Вовк і козлята
М. Трублаїні	« Лисичка і Журавель»
М. Підгірянкa	« Бузиновий цар»
Н. Забіла	« Чи є зима?»

І. Франко «Про дівчинку Наталочку і сріблясту рибку

Тема: «Знаймо і шануймо символи свого краю». Клас поділено на групи. Кожна група готує розповідь про один із символів. Відводиться певний час. По закінченню часу «спікери» груп доповідають про виконану роботу. У разі потреби учні доповнюють відповіді.

Метод «Прес». Метод навчає дітей виробляти й формулювати аргументи, висловлювати думки з дискусійного питання у виразній і стильній формі, переконуючи інших. («Я вважаю, що ...», «Тому, що ....», «Наприклад ...», «Таким чином ...»).

Тема: «Природа жива і нежива».

Вчитель: - Чи правильне твердження «Людина – частина живої природи?»

Учень: - Я вважаю, що людина є частиною живої природи, тому що людина народжується, росте, розвивається, дає потомство і помирає. Таким чином, маючи всі ознаки живих організмів, ми впевнено можемо сказати: людина- частина живої природи.

«Рольова гра». Мета розігрування ситуації в ролях – визначити власне ставлення до конкретної ситуації, набути досвіду поведінки в подібній ситуації шляхом гри, виконання ролі, яка є близькою до реальної життєвої ситуації. Вона допомагає навчитися через досвід та почуття. Рольова гра ,на мою думку, імітує реальність шляхом «проживання ситуації в певній ролі» та

надає можливість діяти, як насправді. Діти можуть поводитись і розігрувати свою роль, моделюючи свою реальну поведінку.

Тема «Правила гостинності». Серед дітей обираються: іменинниця, її сім'я, гості та експертна комісія. Експертна комісія слідкує за правильністю сервірування столу, правилами подачі страв, поведінкою гостей за столом. В кінці розіграної ситуації члени експертної комісії висловлюють свої зауваження та побажання.

Тема «Безпека вдома».

Вчитель: - Які небезпечні ситуації можуть виникнути вдома?

Учні обговорюють життєві ситуації в парі, потім об'єднуються в групи, доповнюючи відповіді учнів, а далі проводиться обговорення ситуацій класом. Робиться висновок.

«Мікрофон». Учень з мікрофоном («кореспондент») задає учням різні питання стосовно них, їх родини, уподобань тощо.

Можливо, за моїм рішенням, об'єднання інтерактивних методів. Наприклад, на уроці природознавства застосовується метод «Мозковий штурм» – «Карусель», «Продовжте речення», «Робота в групах».

Тема. Жива і нежива природа. Умови для розвитку всього живого на Землі. Діти чітко усвідомлюють, що належить до живої і неживої природи.

Проблема: що ж потрібно для розвитку живого у природі?

Проводиться мозковий штурм – карусель.

Об'єднання в групи: Сонце Зірка, Місяць.

Діти знаходять партнера і підходять до своєї таблиці.

Вручення маркерів:

а) малюнок Зірки (рожевий маркер). Що треба для життя рослині?

б) Сонце (червоний маркер). Що треба для життя людині?

в) Місяць (оранжевий маркер). Що треба для життя тварині?

3. Виконання завдань.

За 1 хвилину методом мозкового штурму діти дають відповідь. Через 1 хвилину групи переходять до наступної таблиці.

4. Група біля своєї першої позиції.

- На вивчення складеної таблиці у вас є 1 хвилина.

5. Презентація роботи в групах.

6. Рефлексія.

7. Підсумок.

- Чи може людина обійтись без води і повітря?

- Чи може риба існувати без води?

- Чи може берізка обійтись без сонячного промінчика, а мурашка – без землі?

Висновок. Жива природа невіддільна від неживої, отже у природі все взаємопов'язано.

На дошці зашифрований висновок. Продовжіть речення:

Усе живе ... . Жи   ди   є   те   ха   є   Ся   ра   від   ми   мно   жу
Вить   єть   рос   роз   ся   жу

(Учні записують свої висновки, перевіряють за закодованими на малюнку, з'єднавши кружечки за кольором).

Висновки.

Виходячи з вищезазначеного, у моїй практиці роботи, як вчителя початкових класів, використовуються інтерактивні форми в цілому, або ж взявши елементи, які більш доцільні для певного класу.

Таким чином, використання таких видів інтерактивних вправ на уроках дає мені можливість доповнити уроки різноманітною інформацією, а різні види діяльності заохочують дітей до роботи. Діти свідомо осмислюють положення (ситуацію): «відсидіти не вдається». Кожен учень зацікавлений у правильності своєї думки. Продуктивність уроків підвищується.

Література

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. – Київ,2004.
2. Пометун Н.О., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. – Київ, 2005
3. Стребна О.В., Сошенко А.О. Інтерактивні методи навчання в практиці роботи початкової школи. – Харків, 2004.
4. Гергега Т. Інтерактивні методи на уроках// Завуч.-№7, 2004
5. Навчання в дії. Як організувати підготовку вчителів до застосування інтерактивних технологій навчання: Метод. Посіб. А.Панченков, О. Пометун – К. А.П.Н.,2003
6. Пометун О.,Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика,досвід.-Київ., 2002
7. Шевчук І. Використання інтерактивних технологій у проведенні виховних годин//
Початкова школа. – 2004, №5
8. Науково-методичний журнал «Початкове навчання і виховання» №17 (93), 2006
9. М.В.Коченгіна. Готуємось до уроків зв'язного мовлення. Вид. «Ранок»,2008.